

YENİDEN REFAH

EKONOMİK İŞLER BAŞKANLIĞI

EKONOMİK BÜLTEN

28 TEMMUZ 2020

 / @RefahEkonomi

 / @RefahEkonomi

 / @RefahEkonomi

Akıl Tutulması

10 Temmuz 2020 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak kendi twitter hesabından ülkelerin “kamu borçlarına” göre sıralamalarını gösteren bir görsel paylaşmıştır. Yayın tarihi itibarıyla 2019 “yıl sonu” verilerinin açıklanmış olmasına rağmen görselde en güncel veriler yerine “2019 yılı ikinci çeyrek” borç rakamları kullanılmıştır.

Bu tarihte gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYH) oranla en düşük borç oranına sahip dördüncü ülke olan Türkiye'nin “ilk 5'te” yer aldığı heyecan veren bir müzik eşliğinde gururla vurgulanarak, “Türkiye En Güçlü Ülkelerden Biri” sonucuna varılmaktadır. En güçlü ülkelerin sıralamasını gösterdiği iddia edilen bu listeye göre Türkiye'den daha güçlü olan ülkelerden birincisi (yani sıralamada birinci olan ülke) Estonya, diğer ikisi ise sırasıyla Lüksemburg ve Bulgaristan'dır.

87 trilyon \$ büyüklüğe sahip dünya ekonomisi içerisinde üretim kapasitesi ve ekonomik büyüklük olarak yok hükmünde olan bu ülkelerin ve onların arkasından da Türkiye'nin dünyanın en güçlü ülkeleri olduğunu ilan etmek bakanlık ciddiyetiyle bağdaşmamakta ve maalesef Türkiye'yi uluslararası sahada gülünç duruma düşürmektedir.

Grafik-1: Ülkelerin Kamu Borç Stoku.

(Kaynak: twitter.com/BeratAlbayrak/status/1281513501538779136)

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak tarafından kendi twitter hesabından paylaşılan bu görselde Türkiye'nin %32,3 ile dördüncü sırada yer aldığı 2019 yılı ikinci çeyrek verileri yerine görselin yayınlandığı 10 Temmuz 2020 tarihinde mevcut en güncel veri olan 2019 yılı sonu verileri kullanılmış olsaydı, Türkiye %32,8 ile Çek Cumhuriyeti'nin arkasına 5. sığraya gerileyecekti ama görselin "ilk 5'teyiz" vurgusu geçerliliğini koruyacaktı.

Eğer paylaşılan bu görsel, 22 Temmuz 2020 itibarıyla en son verilerle güncellenirse Türkiye daha da gerileyecek ve %34,6 ile 7. sırada yer alacaktı. Henüz ilan edilmeyen 2020 yılı ikinci çeyrek verilerinde, bu oranın %42,8 seviyesine fırlayacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın kendi icadı olan bu sözde "başarı sıralamasına" göre Türkiye hızla kan kaybetmekte ama bu gerçeği ne Bakanlık ne de Bakan Bey paylaşmamıştır. Çünkü bu görselin paylaşılma amacı gerçekleri vatandaşa anlatmak değildir.

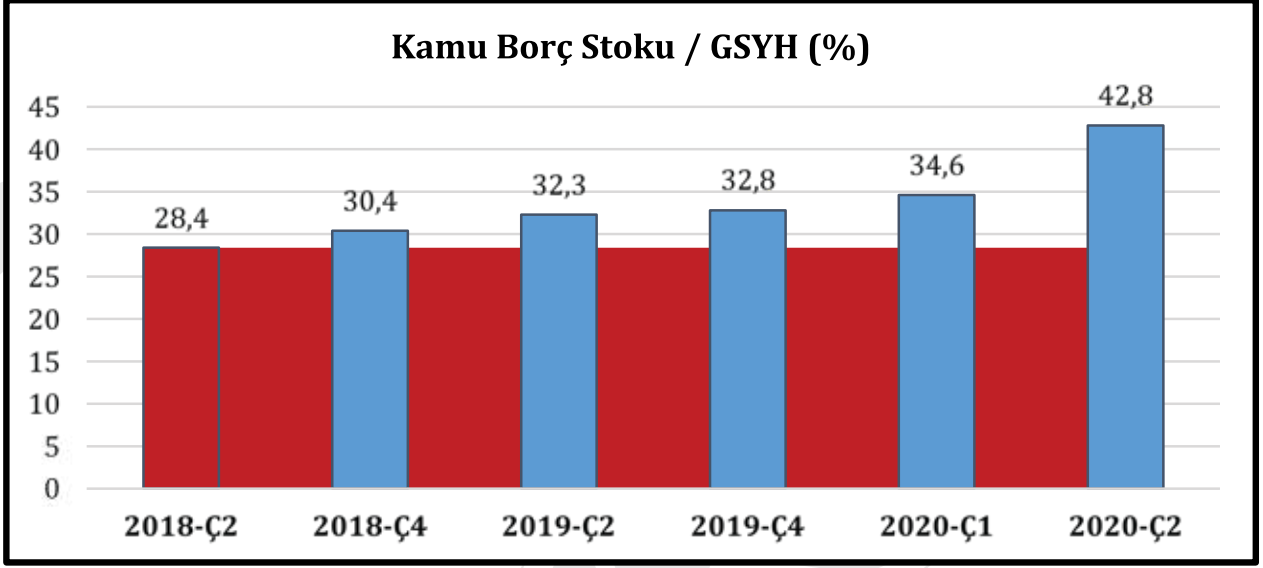
Bu şaşırtsmacalı görselin Bakan Bey tarafından bizzat yayınlanma amacının ne olduğunu anlayabilmek için görselin paylaşıldığı tarihe dikkat etmek yeterli olacaktır. Görselin yayın tarihi, Berat Albayrak'ın bakanlıktaki ikinci seneyi devriyesine denk gelmektedir. Dolayısıyla bu görselin paylaşılmasının amacı, 10 Temmuz 2018 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı görevine başlayan Berat Albayrak'ın, tüm gerçeklerin aksine "gece-gündüz çalışan başarılı bir bakan" olduğu mesajını vermektir.

Bakanlık görevinde belirlediği hiçbir ekonomik hedefi tutturamayan, ne dediye tam tersi çıkan Bakan Bey'in iki yılın sonunda gururla ilan edebileceği "ekonomik başarı göstergesine" ihtiyacı oluşmuştur. Söz konusu twitter paylaşımıyla bu ihtiyaç karşılanmaya, yani ekonomik başarı göstergesi icat edilmeye ve bu gösterge üzerinden bir başarı hikayesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Fakat arayış içerisindeki Bakanlık baltayı taş vurmıştır. Bakanımızın başarısı diye lanse etmeye çalıştıkları bu ekonomik göstergeyle maalesef bakanlığın içerisinde bulunduğu açmazı ve Türkiye Ekonomisinin en kritik zafiyetini itiraf etmiş bulunmaktadır.

Devletin düşük borç oranı, ekonomi alanında planladığı ve uyguladığı her politikası "kolay ve ucuz borçlanarak" hızlı büyüme rakamları elde etme mantığı üzerine kurulu bir zihniyete sahip Bakan Bey ve Bakanlık yöneticileri için bir başarı kriteri olabilmesi mümkün değildir. Tamamen kendi öz kaynaklarıyla (yani borç almadan veya ilave yeni vergiler icat etmeden) ekonomik kalkınma mantığına dayalı bir zihniyetin ortaya koyacağı "devlet borçlarını ödeyip bitirme" iradesi ve kararlılığına sahip yöneticiler için düşük devlet borcu bir başarı kriteri olabilir.

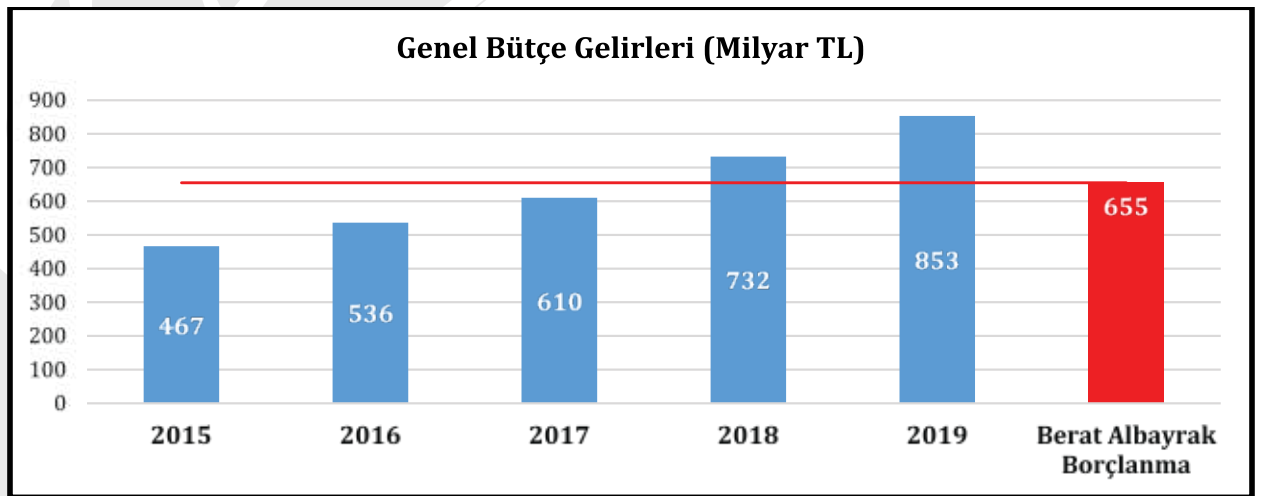
Borca bağımlı ekonomik büyüme modelinin ülkeye refah değil yüksek faiz yükü nedeniyle sefalet getireceğini ısrarla ifade eden ve devlet kaynaklarının faiz ödemelerine heba edilmesinin önüne geçmek için devlet borçlarını ödeyip bitirme önceliğini beyan eden zihniyet için giderek azalan devler borcu elde edilebilecek en büyük başarıdır. Fakat yıllardır aldığı borçla övünen, yüksek borçlanma miktarlarını Türkiye Ekonomisine duyulan güvenin işareti olarak reklam eden ve yıllar içerisinde toplam 500 Milyar \$ ülke kaynağını sadece faiz ödemelerine aktaran Ak Parti iktidarları için bugün gelinen noktada düşük devlet borç oranı kaynak üretmememe/bulamama zafiyetinin en açık göstergesi durumundadır.

Devletin düşük borçluluk oranını başarı olarak değerlendirenler bu oranı arttırmak için değil daha da azaltmak için çalışırlar. Halbuki, Berat Albayrak'ın göreve geldiği 2018'in ikinci yarısından itibaren devletin borç oranı sürekli artmaktadır. Grafik-2'de görüldüğü gibi son iki yıl içerisinde devletin borç oranı %28,4'den %42,8'e yükselmiştir. Devlet borçluluk oranı %50,7 artmıştır. Dolayısıyla, paylaşılan görselin bir başarı hikayesi oluşturamayacağını, sunulan sıralamanın görselde ifade edildiği gibi devletlerin güçlerini temsil edemeyeceğini kendileri de çok iyi bilmektedirler. Fakat yıllardır küçücük kazanımları abartılı gösterdikten, ortada olmayan başarıları varmış gibi sunduktan sonra adeta "deniz bitmiş" gelinen son noktada artık başarısızlıkların bir başarıymış gibi lanse edilmesinden başka çareleri kalmamıştır.

Grafik-2: AB tanımlı kamu borç stokunun gayri safi yurtiçi hasılaya oranı (%). 2020-Ç2 verisi hesaplamalarımıza dayalı tahmini rakamdır. (Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı)

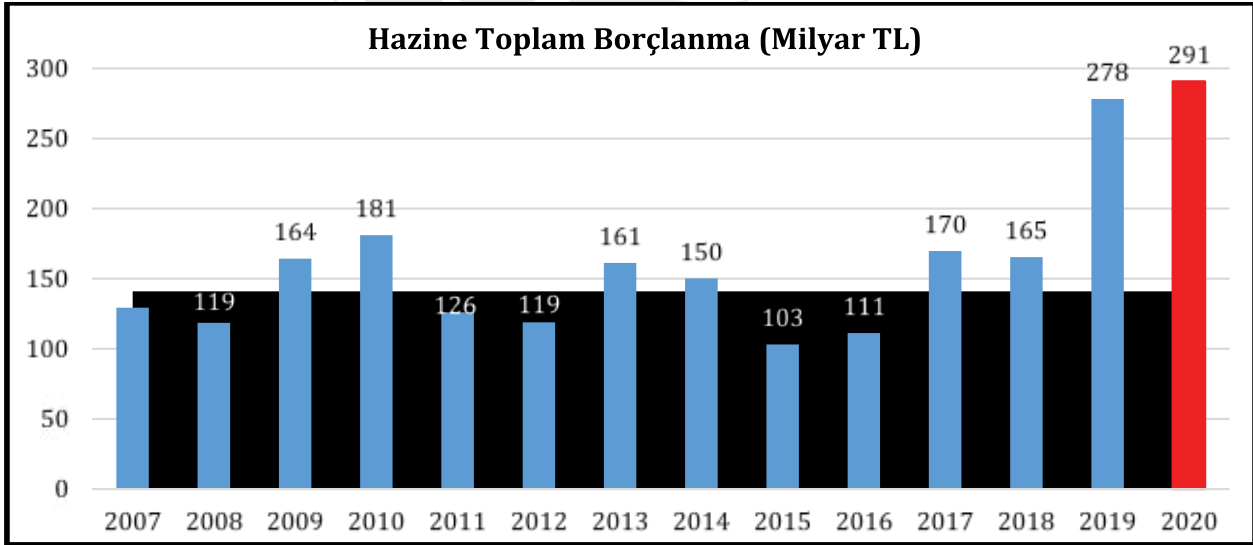
Kolay ve ucuz borçlanarak hızlı büyüme rakamları elde etme mantığı çerçevesinde ekonomi politikaları uygulayan Berat Albayrak göreve geldiği günden itibaren devleti son sürat borçlandırmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı görevinde ikinci yılını dolduran Berat Albayrak devlet hazinesini toplam 655 Milyar TL borçlandırmıştır. Bu devasa rakam Grafik-3'de görüleceği üzere 2017 ve önceki tüm yılların bütçe gelirlerinden daha fazladır. Bakan Bey'in aldığı bu borç miktarı, devlet bütçesinin 2018 yılı toplam gelirlerinin %90'ına, 2019 yılı toplam gelirlerinin ise %77'sine denk gelmektedir.

Grafik-3: Genel bütçe gelirleri. (Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı)

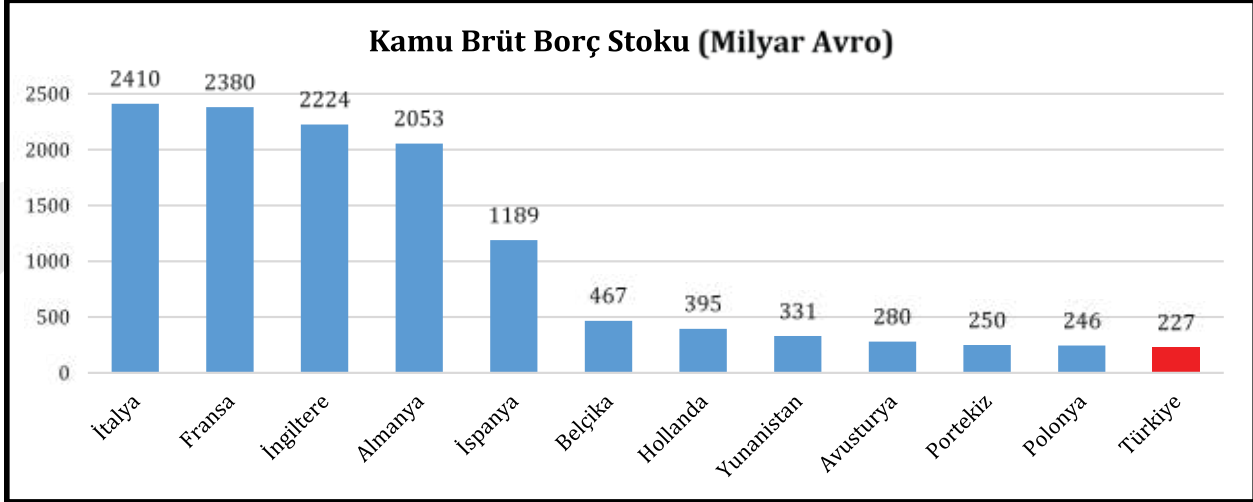
Bütün Ak Parti iktidarlarında olduğu gibi bugün hala Hazine ve Maliye Bakanı kaynak üretmeden devleti ve milleti borçlandırarak zahmet çekmeden, çalışmadan, terlemeden kolay yoldan kamu hizmeti yapmaktadır. İki yıllık bakanlık görevinde Berat Albayrak devleti bir yıllık devlet bütçesi büyüklüğüne denk borca batırmıştır. Yıllar itibariyle Ak Parti iktidarlarının Hazineyi borçlandırma miktarları incelendiğinde, bu vahim tablonun gün geçtikçe daha kötüye gittiği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Yıllar itibariyle yapılan toplam (iç ve dış) borçlanma rakamları Grafik-4’de gösterilmektedir. 2017 yılından itibaren iktidar pervasızca ve kontrolsüz bir şekilde borç almaya başlanmış ve Berat Albayrak yönetiminde devlet grafikte siyah alan ile gösterilen ortalama borçlanma rakamının (140 Milyar TL) üstünde borçlandırılmıştır. Daha net ifadesiyle, 2019 yılında Hazine Berat Albayrak tarafından yıllık ortalama borçlanma rakamının iki katı yani 278 Milyar TL borçlandırılmıştır. İlan edilmiş bir kriz dönemi olmayan 2019 yılında yapılan 278 Milyar TL’lik rekor borçlanma, 2008 ve 2009 kriz yıllarında yapılan borçlanmanın toplamına neredeyse denk gelmektedir. Bu bir yıllık borçlanma rakamı 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrası dönemde yapılan iki yıllık borçlanmadan daha fazladır. Maalesef her geçen sene durum daha kötü bir hal almaya devam etmektedir. 2020 yılının ilk altı ayında 291 Milyar TL borçlanma yapılmıştır. Sadece 6 ayı kapsayan bu rakam 2019 yılı içerisinde yapılan toplam borçlanmayı geçmiştir.

Grafik-4: Hazine toplam (iç ve dış) borçlanma. (Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı)

Bu rakamlar açık ve net bir şekilde Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak’ın düşük devlet borç oranına bakış açısının “daha fazla borçlanmak için fırsat” olduğunu göstermektedir. Bakan Bey daha fazla borçlanma konusunda kararlı görünmektedir. Borçlanmanın sebep olduğu ekonomik felaketleri umursamamaktadır. Aslında Berat Albayrak borca bağımlı büyüme bakış açısına sahip olduğunu bakanlığının ilk aylarında 25 Eylül 2018 tarihinde ABD’de katıldığı toplantıda açıkça ifade etmiştir: Türkiye’nin kamu borcunun GSYH’ya oranının %28 olduğu, bu oranın gelişmekte olan ülkelerde %49 gelişmiş ülkelerde ise %100’lerin üzerinde olduğu dolayısıyla Türkiye’nin kamu borç sorunu olmadığını ve düşük borçluluk oranıyla rahatlıkla borçlanabileceğini savunmuştur.

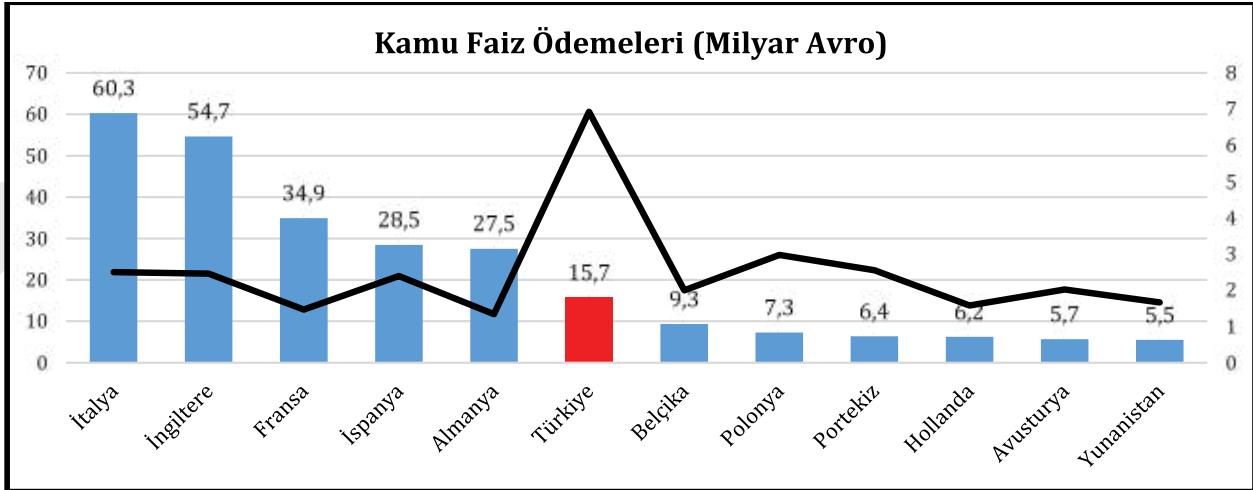
Grafik-5: Kamu brüt borç stoku (2019). (Kaynak: Eurostat ve Hazine ve Maliye Bakanlığı)

Geçen iki yıllık sürede yaşanan Berat Albayrak'ın dış ekonomik saldırılar olarak yorumladığı tüm olumsuzlukların Türkiye Ekonomisinin kaynak sorununa bağlı olmasına rağmen Bakan Bey fikrini değiştirmemiş, revize bile etme gereği duymamıştır. Tam tersine çaresizliğin etkisiyle Berat Albayrak'ın borçlanma kararlılığı artmıştır. Bakan Bey yukarıdaki Grafik-5'in büyüğünden kendini alamamaktadır.

Grafik-5 Avrupa ülkelerinin ve Türkiye'nin avro cinsinden toplam brüt kamu borç stokunu göstermektedir. Türkiye kendisinden çok daha küçük ekonomilere sahip ülkelere bile daha az borç yükü altındadır. Türkiye Ekonomisinin neredeyse dörde biri ekonomiye sahip Yunanistan'ın borç yükü Türkiye'nin 1,5 katı kadardır. Dolayısıyla Türkiye Berat Albayrak'ın gözüne 100 Milyar avro (800 Milyar TL) daha borçlanabilecek kapasiteye sahip gibi görünmektedir.

Bakan Bey Belçika ile karşılaştığında daha da hırslanmaktadır. Ekonomisi Türkiye'nin üçte ikisine tekabül eden Belçika'nın borç yükü Türkiye'nin iki katından fazladır. Yani Bakan Bey Türkiye'nin borç stoku rahatlıkla iki katına çıkarılabilir diye düşünmektedir. Fakat uluslararası yatırımcılar ve kuruluşlar böyle düşünmemekte, Türkiye'ye kredi musluklarını açmamakta dolayısıyla Türkiye ucuz borç bulamamaktadır.

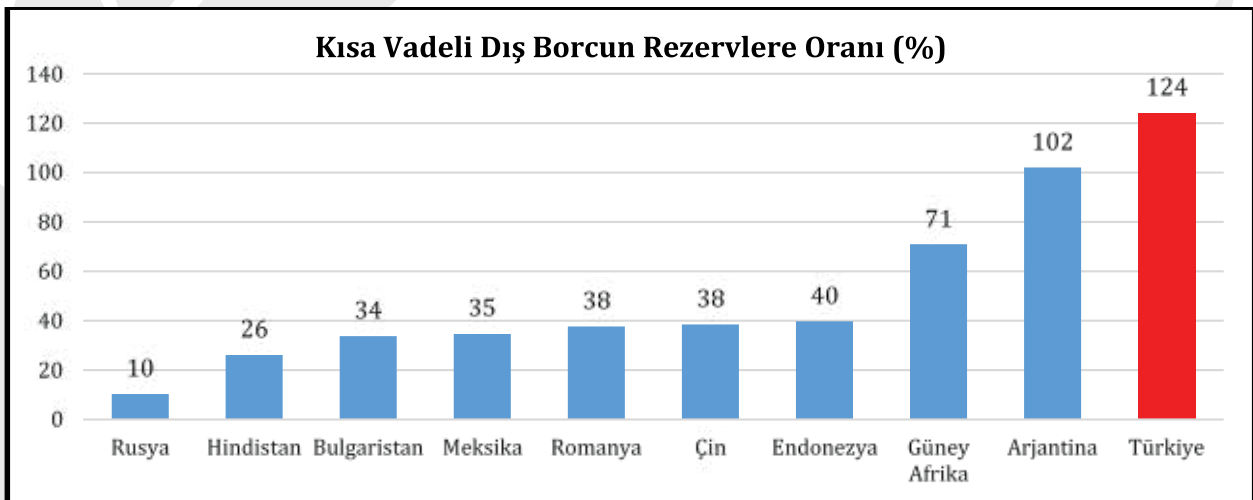
Grafik-6 Avrupa ülkelerinin ve Türkiye'nin borçlanma maliyetlerini yani faiz ödemelerini göstermektedir. Türkiye 2019 yılında 15,7 Milyar Avro faiz ödemesi yaparken Türkiye'nin 1,5 katı borca sahip Yunanistan sadece 5,5 Milyar Avro (neredeyse Türkiye'nin üçte biri) faiz ödemesi yapmaktadır. Türkiye'nin iki katı borcu olan Belçika Türkiye'nin ödediği faizin sadece %60'ı kadar faiz ödemektedir. Dolayısıyla Grafik-6'da siyah çizginin de gösterdiği gibi Avrupa ülkeleri arasında en pahalı borcu Türkiye kullanmaktadır. Türkiye en ağır faiz sömürsü altındadır.

Grafik-6: Kamu faiz ödemeleri (2019). (Kaynak: Eurostat ve Hazine ve Maliye Bakanlığı)

Grafik-5 ve Grafik-6'daki ülke karşılaştırmalarına göre Türkiye yıllık 9 ila 12 Milyar Avro arasında bir rakamı Avrupa ülkelerine nazaran fazladan faize ödemektedir. Türkiye açıkça sömürülmektedir. Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın acilen bu duruma bir son vermesi ve sömürünün ana nedeni olan borçlanma politikalarından acilen vazgeçmesi gerekmektedir.

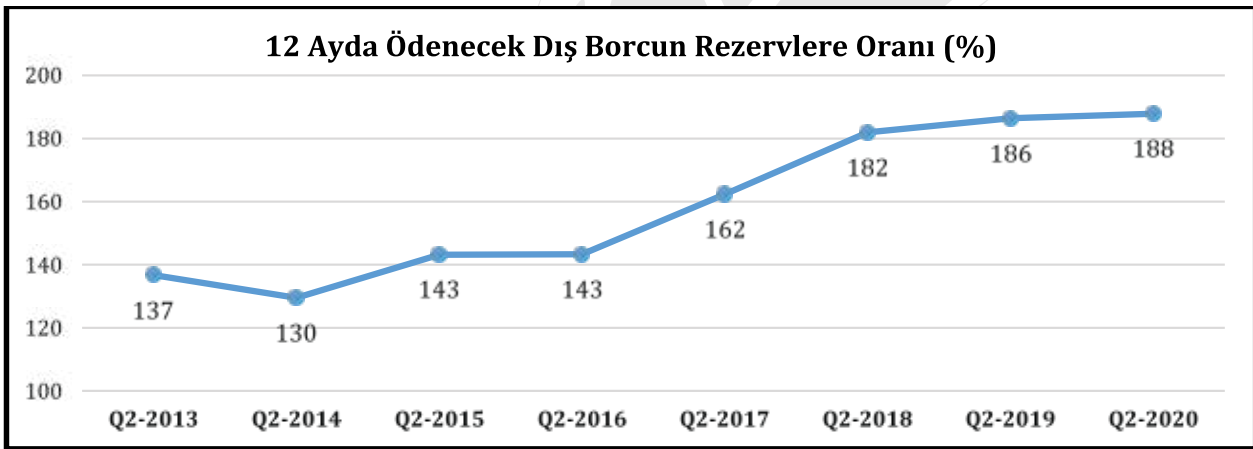
Karşılaştırmalı rakamların büyümesine kapılan Bakan Bey'in kolay ve ucuz borçlanabilme planının gerçekleşebilmesi için düşük devlet borcu tek başına yeterli şart değildir. Gerekli şarttır ama yeterli değildir. Borcu verecek sermaye sahipleri doğal olarak ülkelerin kaynak üretebilme kapasitelerini dolayısıyla borcu geri ödeyebilme güçlerini değerlendirerek borç miktarına ve maliyetine karar vermektedirler. Bu açıdan bakıldığında Türkiye maalesef ağır borçlu görünmektedir. Ülkelerin orijinal vadesine göre kısa vadeli dış borçlarının ülkelerin sahip olduğu rezerv varlıklara (yabancı para ve altın) oranını gösteren Grafik-7'de Türkiye %124 ile son sırada yer almaktadır. Yani, Türkiye'nin kısa vadeli dış borç yükümlülükleri rezerv varlıklarından daha fazladır. Bu oran Bulgaristan için %34'tür; diğer bir ifadeyle Bulgaristan'ın kısa vadeli dış borcu rezerv varlıklarının üçte biri seviyesindedir. Rusya için bu oran sadece %10'dur. Rusya'nın borcu varlıklarının sadece %10'u kadardır.

Grafik-7: Kısa vadeli dış borcun TCMB rezervlerine oranı. (Kaynak: Dünya Bankası)

Dışarıdan bakıldığında Türkiye Ekonomisinin diğer ülkeler ile karşılaştırma ihtiyacı bile duymadan batık olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin dış borcunu çevirebilecek kaynağı maalesef yoktur. Dış borcu rezerv varlıklarından fazladır. Türkiye gibi Arjantin'de batık statüsünde bir ülkedir. Dolayısıyla Dünya Bankası tarafından düzenli yayınlanan bu tabloya bakan yabancı yatırımcılar ülkeler arası karşılaştırmaya gerek duymadan Türkiye'ye borç vermemeye kararını vereceklerdir.

Bu olumsuz duruma, vadesine bir yıldan az kalmış uzun vadeli dış borçlar dahil edildiğinde Türkiye Ekonomisinin "borç çevirememeye" sorunu daha da vahim bir hal almaktadır. Grafik-8, Merkez Bankası tarafından açıklanan orijinal vadesinden bağımsız ödemesine 12 aydan az kalmış dış borç miktarının TCMB'nin toplam rezerv varlıklarına oranını göstermektedir.

Grafik-8: 12 ay içerisinde ödenecek toplam dış borcun TCMB rezervlerine oranı. (Kaynak: TCMB)

Grafik-8'de görüldüğü üzere, 2014 yılı ikinci çeyrekte Türkiye Ekonomisinin borç çevirebilme kapasitesi azalmaktadır. Geline son noktada 2020 yılı haziran sonu itibarıyla Türkiye'nin bir yıl içerisinde geri ödemesi gereken dış borcu merkez bankasının sahip olduğu toplam rezerv varlıkların %188'ine ulaşmıştır. Türkiye Ekonomisinin neredeyse elindeki varlıkların iki katı kadar dış borcu vardır. Dolayısıyla Türkiye'nin bırakın dış borçlarını ödeyip bitirmeyi, dış borcunu çevirebilme kapasitesi tükenmek üzeredir.

Sonuç olarak, evet Türkiye düşük kamu borç oranına sahiptir. Dünya sıralamasında önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat bunun nedeni Türkiye'nin yüksek borç oranlarının esaret ve sefalet getireceğinden dolayı borç almaktan imtina eden ve borçlarını ödeyip bitirme kararlılığına sahip olması değildir. Tam tersine Hazine ve Maliye Bakanı düşük borç oranını daha fazla borçlanabilme adına fırsat olarak görmekte ve son sürat borçlanma kararlılığı sergilemektedir. Ekonomi politikalarının tamamı borçlanma üzerine kuruludur. Fakat Bakan Bey borçlanmamaktadır, borçlanmak istemekte devletin borç oranını yükseltmek istemekte ama ucuz ve kolay borç bulamamaktadır.

Dolayısıyla bu şartlar altında düşük devlet borç oranının bir başarı kriteri olması mümkün değildir. Borç oranını arttırmak için çabalayanlar için bu bir başarısızlık, daha doğru ifadesiyle bu durum Türkiye Ekonomisinin en hayati zafiyettir. Daha yüksek faiz ödemesi teklif etmesine rağmen borç bulmakta zorlanmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın kendi twitter hesabından paylaşmış olduğu bu görsel başarısızlığın, şaşkıncı ile başarı gibi lanse edilme çabası ve çaresizliğidir.

Bu başarısızlık Türk siyasi hayatına yeni bir siyasi parti kazandırmıştır. DEVA partisi genel başkanı Ali Babacan'ın iddiası, partisinin varlık sebebi mevcut iktidarın bu zafiyetine dayanmaktadır. Kendisinin kolaylıkla bol borç bulabileceğini ve borçlanma maliyetlerini düşürebileceğini söylemektedir. Dolayısıyla DEVA partisi, Berat Albayrak'ın çok istediği ama yapmakta zorlandığı Türkiye'nin borç yükünü arttırarak ekonomik olarak boğma işlemini yapabileceği müjdesini vermiş bulunmaktadır.

Saygılarımızla

**Yeniden Refah Partisi
Ekonomik İşler Başkanlığı**